

*Šis politikas rekomendāciju dokuments tapis semināra “Masu mediji cīņā par prātiem un sirdīm Krievijas kaimiņvalstīs” rezultātā. Seminārs notika Rīgā 2014. gada septembrī, un tā ierosinātājs bija Baltijas – Melnās jūras alianse. **

Atbildes uz Krievijas īstenoto informācijas agresijas politiku

Rekomendācijas politikas veidotājiem Baltijas valstīs, Ukrainā, Gruzijā un Moldovā

Krievijas mediju izteiktā klātbūtne kaimiņvalstu tirgos un agresīvās informācijas kampaņas rada draudus Baltijas valstīm, Ukrainai, Gruzijai un Moldovai. Notikumi Ukrainā parādījuši to, kā informācija var tikt izmantota kā ierocis hibrīda karā. Uz informācijas agresijas politiku ir jāatbild, taču šī atbilde nedrīkst būt identiska draudam, tai jābūt balstītai demokrātijas principos.

Laikā, kad Krievija atklāj pasaulei savu jauno seju, valstis Krievijas kaimiņu reģionā pūlas stiprināt savu nacionālo drošību. Karš Gruzijā, Krimas aneksija un agresija Austrumukrainā parāda, ka Krievijas jaunā hibrīda kara būtiska pazīme ir informācijas spēka politika, proti, Kremļa naratīvs, kura uzdevums ir dezinformēt, šķelt un mudināt uz konfliktu sabiedrībā. Hibrīda karā tiek likti lietā gan militāri, gan nemilitāri paņēmieni, lai sasniegtu militārus mērķus. Informācija kļūst par ieroci, un tās nesēji – televīzija, sociālie tīkli un citi publiskās informācijas kanāli – pārtop aktīvos ietekmes aģentos. Baltijas valstīs, Ukrainā un Moldovā ir lielas krieviski runājošas un Krievijas medijus patērējošas kopienas, kuras veido šīs propagandas mērķauditoriju. Kremlis iekļauj šīs cilvēku grupas savā “Krievu pasaules” (*Russkij mir*) koncepcijā, kuras pamatā ir tēze, ka ārzemēs dzīvojošos tautiešus - krievus citu no cita atdala “mākslīgas robežas”, un viņi “ilgojas apvienoties”. Gruzijā nav lielas krievu valodā runājošas kopienas, tomēr Krievijas propagandas iespaids jūtams gruzīnu valodas medijos, to veicina valsts ekonomikas atkarība no Krievijas biznesa un mediju īpašnieku necaurlūkojamība.

Lai gan tas ir grūts uzdevums – stāties pretī publisko telpu pārpludinošās informācijas ietekmei, kura nāk no valsts ar stingru varas kontroli pār medijiem un jaudīgu propagandas mašīnu, demokrātiski atbildes soļi ir vitāli svarīgi nākotnes drošībai. Drošība ir galvenais arguments nepieciešamībai stiprināt reģiona demokrātisko mediju vidi. Šai atziņai jāklūst par pamatu finansējuma prioritāšu pārskatīšanai un nacionālo politikas diskusiju fokusa nomainīšanai – tā vairs nav vienkārši saruna par atbalstu medijiem, bet gan saruna par nacionālās drošības stiprināšanu apstākļos, kad informācija tiek lietota kā ierocis.

Gan 2008.gada Krievijas-Gruzijas kara mācības, gan (un jo īpaši) notikumi Ukrainā pierādījuši, ka valdībām uzmanības degpunktā jāizvirza **pašām savu naratīvu un vēstījumu spēcīgāka komunicēšana** nacionālajām un starptautiskajām auditorijām. Daļa no šiem pūliņiem ir valdības stratēģiskā komunikācija, kas prasa koordinētu komunikāciju un analītiskās kapacitātes stiprināšanu Krievijas informācijas kampaņu monitoringam. Ņemot vērā Krievijas informācijas spēka politikas vērienu, vietēja mēroga pūliņi spert atbildes soļus Krievijas propagandai var būt lemti neveiksmei, un šī atziņa akcentē **nepieciešamību pēc reģionālas sadarbības un kopīgiem Eiropas atbildes soļiem**. *Spēcīga, profesionāla mediju vide ir gan demokrātiskās jaudas apliecinājums, gan atbilde Krievijas informatīvajai ofensīvai.*

Informācijas kā ierocis gūst sekmes karadarbībā, ja to neatpazīstam. Tāpēc gan politiķu, gan mediju lietotāju zināšanas un izpratne par informācijas pielietošanu hibrīdkarā pašas par sevi stiprina kolektīvo imunitāti pret tās iedarbību.

Lai gan pastāv nenoliedzama vajadzība pēc propagandas ietekmes mazināšanas, novēršot problēmas, kuras tai viegli ekspluatēt (citu vidū - iekļaujošas politikas trūkums, nevienlīdzība, korupcija un zema uzticība valsts struktūrām), šis politikas dokumenta kopsavilkums fokusējas uz specifiskām rekomendācijām mediju videi.

Krievijas hibrīda karš

Pēdējos desmit gados Krievija ir sākusi īstenot jaunu politikas kursu pret tās tuvākajām kaimiņvalstīm. Krievijas valsts politikas dokumenti, piemēram, "Ārpolitikas apskats" (2007) un "Valsts drošības stratēģija"(2009) izvirzīja mērķi palielināt informācijas ietekmi stratēģiski svarīgajās bijušās PSRS republikās nolūkā padarīt šīs valstis politiski ievainojamas. Galvenokārt, tomēr ne tikai, tiek uzrunāta krieviski runājošā minoritāte. Jaunā pieeja sevī ietver "Krievu pasaules" koncepciju, kuras subjekts ir visi tie cilvēki, kas runā krieviski un izjūt piederību krievu kultūrai. Koncepcija ir attīstījusies pēdējo desmitgadu laikā, īpaši pieņemoties spēkā saistībā ar Ukrainas izvēli tuvināties Eiropai. Koncepcijas centrā ir tēze par vienotas krievu civilizācijas eksistenci, kuru šķeļ mākslīgi radītas robežas un apdraud Rietumi ar to svešajām, samaitātajām un norietošajām vērtībām. Koncepcija ietver vīziju par krievu pasaules atkalapvienošanos nākotnē. Šī naratīva intensīva komunicēšana kaimiņvalstīs, kuras izvēlējušās Eiropas - Atlantijas attīstības vektoru, rada tiešus draudus šo valstu drošībai un stabilitātei. Šīs politikas mērķis ir padarīt Baltijas valstis par Eiropas Savienības un NATO vājo posmu. Ukrainā, Gruzijā un Moldovā tas ir mēģinājums novērst Eiroatlantisko integrāciju un nodrošināt šo valstu politisko un ekonomisko sasaisti ar Krieviju.

Jaunais hibrīda karš, kuru īsteno Krievija, sākas ar sistēmisku dezinformācijas kampaņu, jaunu naratīvu attīstīšanu un vēstures pārrakstīšanu, piemēram, radot Jaunkrievijas (*Novorossija*) konceptu, - tā tas bija Austrumukrainas gadījumā. Neviena no šīm aktivitātēm neatbilst ierastiem militāras taktikas parametriem, taču tās visas ir papildinājums militārajai operācijai. Televīzijas kanāli un sociālie tīkli ir kļuvuši par kara instrumentiem, kas tiek izmantoti, lai radītu mērķu sasniegšanai labvēlīgu vidi. Šie rīki tiek likti lietā, lai iesākumā veicinātu iekšējo neapmierinātību konkrētajā sabiedrībā, tad pārvērstu to iekšējā konfliktā, kas tiek uzkurināts no ārpuses – vienlaikus, protams, noliedzot jebkādu iesaisti. Papildu elementi šajā politikā ir tādas jaunu dzīvi ieguvušas padomju metodes kā, piemēram, refleksīvā kontrole. Saskaņā ar šo metodi, notiek netieša iejaukšanās valsts lēmumu pieņemšanas procesos, panākot sev

labvēlīgus, brīvprātīgi pieņemtus lēmumus – tās ir operācijas, kuru uzdevums ir ietekmēt valdības nostāju un lēmumus. Informatīvās telpas apdraudētība Krievijas kaimiņvalstīs rada tiešus un akūtus drošības riskus, uz kuriem jāreaģē.

Gruzijā un Moldovā Krievijas naratīvs ir jūtami ietekmē nacionālo valodu mediju saturu, tas rada papildus pamatu bažām par neaizsargātību pret refleksīvās kontroles mehānismiem.

Konflikti Ukrainā, kas tiek īstenoti saskaņā ar iepriekš minēto scenāriju, rada izaicinājumu demokrātiskām valdībām. Šis karš nesākas ar kara pieteikumu vai ar militāru incidentu, uz kuru iespējams reaģēt politiski vai militāri. Robežšķirtne starp karu un mieru ir ar nolūku padarīta izplūduši. Ukraina ir iesaistīta karā, kurš nekad nav bijis pieteikts, un kura mērķis ir uzspiest noteiktu ideoloģiju vai uztveres modeli, radīt ievainojamību, kuru var izmantot, lai panāktu politiskus un militārus mērķus. Kamēr uz militāriem draudiem var atbildēt ar militāriem soļiem, tikmēr jaunie – hibrīda kara – draudi automātiski neizraisa militāru atbildi, taču nevar palikt neatbildēti.

Krievija ir daudz investējusi, lai sasniegtu lielu auditoriju – caur krievu valodas programmām, kas pārpludina kaimiņvalstis, starptautiskiem televīzijas kanāliem angļu valodā un citās Eiropas valodās. Jaunais Krievijas projekts SPUTNIK, kuram starts dots 2015. gadā, paredz pārraidīt saturu 30 valodās 34 valstu teritorijā. Šie kanāli atražo Krievijas naratīvu, dezinformē, maldina un sēj šaubu un nemiera sēklu. Krievijas investīciju apjomam pretī nevar stāties neviena valsts nedz Baltijas reģionā, nedz Melnās jūras reģionā, un tam pretsparu nevar radīt atsevišķas politiskas aktivitātes.

Demokrātisko valstu spēju adekvāti atbildēt uz notiekošajiem procesiem ierobežo demokrātijas vērtības, kas nepieļauj cenzūru, ierobežotie resursi sava naratīva stiprināšanai, kā arī globalizētās informācijas telpas atvērtība.

Mediju vide

Krievijā televīzija ir visietekmīgākais un visplašāk izmantotais ziņu avots, un tas tiek arī plaši patērēts citās valstīs. Krievijas valsts ir konsolidējusi kontroli pār medijiem caur reklāmas budžetu kontroli, īpašumtiesībām, redakcionālās neatkarības mērķtiecīgu iznīcināšanu, redakciju lēmumu pieņemšanas ietekmēšanu un naratīva kontroli. Mediju brīvības ilūzija valstī joprojām pastāv, un tajā darbojas neliels skaits neatkarīgu mediju. Krievijas televīzijas kanālu retranslācija kaimiņvalstīs, Krievijas valsts kanālu producētā satura pārdošana par zemākām cenām vietējiem krievu valodas kanāliem, kā arī *Russia Today* un SPUTNIK kanālu palaišana nodrošina intensīvas informatīvās kampaņas īstenošanu sabiedriskās domas ietekmēšanai citās valstīs.

Informatīvā telpa Krievijas kaimiņvalstīs ir apdraudēta. Krievijas kanālu vēstījuma izplatība krieviski runājošo vidū ir tik liela, ka zūd kopīgs nacionālais naratīvs. Baltijas valstīs, Ukrainā un Moldovā ir lielas krieviski runājošo kopienas, kuras patērē Krievijas valsts kontrolētos medijus un caur šiem medijiem tiek iekļauti Krievijas naratīvā. Krievijas valsts kontrolēto mediju dominānce minēto valstu publiskās informācijas telpā savienojumā ar alternatīva vietējā krievu valodas satura nepietiekamību rada auglīgu augsni Krievijas naratīva pieņemšanai un izplatībai.

Finansiālās grūtības veicina to, ka gan krievu, gan nacionālajās valodās raidošie reģiona mediji iepērk programmas Krievijā, jo tās ir lētākas, nekā Eiropas raidorganizāciju programmas.

Mediju vide katrā no šīm valstīm ir vāja. Dažos gadījumos publiskās informācijas telpa ir sadalījusies pa kopienām, kuru atšķirības pazīme ir ne tikai valoda, bet arī pasaules uzskats, neatstājot vietu vienotai nacionālai sarunai. Sabiedrisko mediju finansējums ir nepietiekams, privātajiem medijiem ir jāsaskaras ar divējādām grūtībām – mazs tirgus un tradicionālo finansējuma modeļu izžušana auditorijas mainīto mediju patēriņa paradumu dēļ, priekšroku dodot internetam. Šie procesi ir noveduši pie tā, ka mediji ar grūtībām spēj īstenot savas funkcijas demokrātiskā sabiedrībā. Finansiālās problēmas savienojumā ar nepietiekamu mediju īpašnieku struktūras caurlūkojamību ietekmē žurnālistikas profesionālos standartus, apgrūtinot pētnieciskās žurnālistikas īstenošanu un redakcionālās neatkarības saglabāšanu.

Krievijas ekonomiskā ietekme viegli pārtop ietekmē uz mediju saturu, ja mediju īpašnieku struktūra nav caurlūkojama.

Sabiedriskās raidorganizācijas tiek finansētas nepietiekamā apjomā, un tās nav spējušas panākt tādu skatīšanas laika daļu, kas būtu salīdzināma ar Krievijas retranslēto kanālu skatīšanās laika daļu krieviski runājošajās kopienās. Igaunijā un Latvijā nacionālās politikas izvēlētie virzieni un ierobežotie resursi likuši valdībām par prioritāti izvirzīt investīcijas valsts valodas saturā, atstājot minimālu vietu krievu valodas raidījumiem. Gruzija eksperimentēja ar atbildes soļiem krievu mediju ietekmes mazināšanai, par nodokļu maksātāju naudu nodibinot kanālu krievu valodā PIK TV, kurš piedāvāja alternatīvu informāciju un iesaistījās arī kontrpropagandas aktivitātēs. Lai gan PIK TV bija relatīvi veiksmīgs projekts, proti, sasniedza ievērojamu auditorijas daļu, tomēr 2012.gadā kanāls tika slēgts. Ukrainā televīzijas tirgū dominē privātie spēlētāji, taču daudzi mediji pieder oligarhiem, kuru uzņēmējdarbība ir necaurspīdīga, un to aptumšo nodokļu izvairīšanās prakse daudzu gadu garumā. Arī Gruzijā privātie mediji dominē tirgū, un arī šajā valstī lielākā to daļa pieder oligarhiem.

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu regulatori Eiropā ir pakļauti pretrunīga rakstura spiedienam. No vienas puses, izteiksmes brīvības princips ierobežo soļus, kurus regulatori var spert Krievijas televīziju ietekmes mazināšanai. No otras puses, regulatoriem ir jārūpējas par profesionālo standartu ievērošanu, citu vidū – neitralitāti. Regulatori Lietuvā, Ukrainā un Latvijā izvēlējās uz laiku apturēt retranslēto Krievijas TV kanālu raidīšanas tiesības. Šie soļi ir attaisnojami gadījumos, ja notikuši klaji likuma pārkāpumi, taču tie var tikt pakļauti kritikai, jo var tikt uzskatīti par izteiksmes brīvību ierobežojošiem.

Pieaugošā interneta un sociālo mediju lietošana rada iespēju dot pretsparu Krievijas mediju ofensīvai. Internets ļauj veidot krieviski runājošo kopienas, kuras meklē profesionālos žurnālistikas standartos balstītu informāciju; turklāt tas ir efektīvs veids plašas auditorijas sasniegšanai. Spēcīgu interneta mediju piemēri atrodami gan Ukrainā, gan citviet. Krievu žurnālisti, kuri nevar strādāt valsts kontrolētos medijos Krievijā, dibina jaunus interneta izdevumus ar bāzi citās valstīs, cenšoties sasniegt auditoriju Krievijā.

Taču arī internets ir jaunās kaujas lauks. Internets nepazīst robežu, tam nav nepieciešama licence, ēters vai tipogrāfija. Internetā ir mazāk pašregulācijas standartu, nekā tas ir tradicionālajos medijos. Krievijas informatīvā ietekme tiek īstenota arī ar interneta starpniecību. Krievijas naratīva multiplikācija un pastiprināšana ar anonīmo komentētāju jeb “interneta troļļu” palīdzību, kuri darbojas valsts finansētu “troļļu fermu” paspārnē, rada draudus visiem interneta izdevumiem. “Troļļošana” ietekmē ne tikai krievu valodas portālus Baltijā, Ukrainā, Gruzijā un Moldovā, bet arī medijus daudzviet Eiropā un ASV, neatkarīgi no valodas. “Interneta troļļu” līdzdalība publiskajā sarunā izkropļo to, mazinot sarunas kvalitāti un leģitimitāti. Interneta uzraudzība ar mērķi ierobežot izteiksmes brīvību – pat “troļļu”

izteiksmes brīvību – būtu biedējošs scenārijs. Tas nebūtu jādara nevienai demokrātiskai valdībai. Savukārt pašregulācija ir iespēja tiem mediju īpašniekiem, kuriem rūp viņu mediju satura kvalitāte.

Rekomendācijas

Mediju vides stiprināšana

- **Radīt jaunu vai nostiprināt esošo alternatīvu krievu valodas satura klātbūtni raidošajos medijos.** Reģiona valstīm jāizveido publiskās informācijas telpa, kura ietver to krieviski runājošos pilsoņus un var piedāvāt alternatīvu naratīvu tam, kurš tiek intensīvi propagandēts Krievijas valsts kontrolētajos medijos. Šim krievu valodas saturam jāatbilst visaugstākajiem profesionālajiem standartiem un mediju lietošanas paradumiem konkrētajā auditorijā. Tam jābūt balstītam Eiropas vērtībās. Komunikācija ar krieviski runājošajām kopienām attiecīgajās valstīs, un šo kopienu iesaistīšana, ir panākumu atslēga – informācijai ir jāiesaista vietējie iedzīvotāji, jādod viņiem iespēja izteikties un līdzdarboties. Kopienas ir jāiekļauj nacionālajā sarunā. Ņemot vērā to, ka lielākā daļa reģiona valstu nevar radīt būtisku šāda satura klātbūtni pašu spēkiem, nepieciešama sadarbība ar mērķi nodrošināt spēcīgu, Eiropas vērtībās balstīta krievu valodas saturu raidošajos medijos.

Piemēram, šī brīža programmu plānošanas modeļi televīzijā, kur krievu valodas “logi” tiek ievietoti valsts valodas programmā, nerada pienācīgu konkurenci retranslētajiem Krievijas kanāliem, jo neatbilst esošajiem patēriņa paradumiem. Nacionālajai televīzijai ir jānodrošina daudzpusīga un žanriski daudzveidīga programma – ziņas un aktualitātes, sports, izklaide – īpaši tam atvēlētā kanālā, lai sasniegtu auditoriju, kas patlaban patērē Krievijas kanālus. Raidorganizācijai ir jābūt arī spēcīgam interneta saturam, lai uzrunātu gados jaunāku auditoriju.

Sadarbības modelis jāveido uz ieinteresēto sabiedrisko mediju bāzes, kas sava starpā dalītu izdevumus Eiropas vērtībās balstīta satura iepirkšanai krievu valodā, novirzot lielāko daļu pašu līdzekļu oriģinālrādījumu veidošanai ziņu un informatīvi-dokumentālo raidījumu žanrā. Šis sadarbības modelis jāveido, piesaistot Eiropas partneru finansējumu, tas būtu ieguldījums Eiropas drošībā. Šādu sadarbības modeli patlaban pēta Baltijas valstu sabiedriskie mediji, tas radītu iespēju reģionā izveidot spēcīgu alternatīvu balsi krievu valodā.

Sadarbība, kas dotu iespēju palielināt Eiropas vērtībām atbilstoša satura pieejamību, būtu ārkārtīgi nepieciešama gan tām raidorganizācijām Ukrainā, kas ir atteikušās no Krievijā iepirkām programmām, gan raidorganizācijām Moldovā un Gruzijā, kas, finansiālu apstākļu spiestas tās iegādājas.

- **Mediju īpašnieku caurlūkojamība.** Spēcīgai mediju videi nepieciešama caurlūkojamība un atbildīgums. Nav iespējams analizēt interešu konfliktus, identificēt pārmērīgu īpašuma koncentrāciju vai ietekmes jaunprātīgu izmantošanu, neidentificējot mediju īpašniekus. Baltijas valstīm, Ukrainai, Moldovai un Gruzijai jāspēr soļi, lai ieviestu ilgtspējīgu caurlūkojamības mehānismu, pieprasot mediju īpašnieku atklāšanu līdz galīgā labuma guvēja – fiziskas personas - līmenim. Īpašnieku atklāšanas prasību īstenošanu jāuzrauga neatkarīgai institūcijai, kuras rīcībā ir pietiekami resursi, lai to nodrošinātu. Mediju īpašnieku caurlūkojamības prasībām ir jābūt

savstarpēji saskaņotām, lai iegūtā informācija būtu salīdzināma dažādās valstīs. Tādējādi varētu rast priekšstatu par mediju īpašniekiem Eiropas mērogā un to ietekmi uz mediju vidi.

- **Atbalsts Krievijas alternatīvajām balsīm.** Krievijas mediju vides represīvā daba likusi apklust daudziem neatkarīgiem žurnālistiem. Jāatbalsta viņu pūliņi radīt jaunus interneta izdevumus ārpus Krievijas. Reģiona valstīm ir jāīsteno politika Krievijas liberālo mediju piesaistīšanai un pateicīgas vides radīšanai to izaugsmei, piemēram, caur atvieglotu vīzu procedūru, juridisku palīdzību, profesionālo kontaktu veicināšanu. Divi šādi piemēri ir jau atrodami Latvijā – bijušie *lenta.ru* žurnālisti ir nodibinājuši ziņu portālus *meduza.io* un *spektr.lv*, kuru pūliņi tiek vērsti uz alternatīvu viedokļu piedāvāšanu patērētājam Krievijā. *Meduza.io* pozicionējums ir ziņu apkopotājs un satura ražotājs, kurš aktīvi darbojas sociālajos tīklos, ir pieejams internetā un caur mobilo aplikāciju.
- **Žurnālistu pašregulācija.** Interneta ietekme uz tradicionālajiem medijiem, īpaši radot izaicinājumu ilgstoši pastāvējušiem biznesa modeļiem, ir novedusi pie profesionālo un ētikas standartu vājināšanās žurnālistikā. Žurnālistikas standartu noteikšanu un to ievērošanu nevar panākt neviens cits kā tikai paši žurnālisti.
- **Eiropas fonda izveidošana profesionālas žurnālistikas atbalstam.** Šādam fondam ir jābūt pieejamam žurnālistiem no Eiropas valstīm un Austrumu partnerības valstīm, kuras ir pakļautas Krievijas mediju ietekmei. Spēcīgi profesionālie mediji, nevis kontrpropaganda, ir vislabākā atbilde Krievijas informatīvajai ietekmei. Taču tradicionālo mediju ekonomiskie modeļi reģionā izzūd, kā rezultātā mediji tiek vājināti, profesionālie standarti pazeminās, kā arī samazinās sasniegtās auditorijas apjoms. Uz neiejaukšanās principiem balstīts projektu finansējums tiem medijiem, kas atbilst attiecīgām kvalitātes prasībām, palīdzētu tiem sasniegt augstākus profesionālos standartus. Papildu aktivitātes ietvertu profesionālās apmācības, pētniecisko žurnālistiku, sargsuņa aktivitātes, uzlabojumus auditorijas sasniedzamībā un pūliņos radīt jaunus ienākumu avotus. Būtu jādod priekšroka reģionāliem finansējuma modeļiem, nevis vietējiem, tādējādi mazinot uzticamības un politizācijas riskus, ko radītu valdības finansējums privātiem medijiem.

Atbalsts mediju kvalitātes paaugstināšanai un mediju neatkarībai ir nepieciešams ne vien tādēļ, lai reģiona mediji spētu pretstāvēt Krievijas mediju ietekmei, bet arī tādēļ, lai reģiona mediji spēj pildīt savu, demokrātiskā sabiedrībā tiem paredzēto lomu.

- **Pievērst uzmanību troļļu fenomenam.** Neviena demokrātiska valdība nedrīkstētu ķerties pie izteiksmes brīvības ierobežošanas internetā. Taču mediju īpašniekiem būtu jābūt ieinteresētiem savu portālu publisko diskusiju un komentāru kvalitātē un leģitimitātē. Tāpēc jāveicina reģionālā diskusija ieinteresēto mediju, mediju analītiķu un cilvēktiesību aktivistu vidū par stratēģijām, kā mazināt Krievijas interneta “troļļošanas” fenomena ietekmi.

Reģionālā sadarbība draudu novēršanai.

- **Regulējuma iespēju izpēte.** Raidorganizāciju regulējums un licencēšanas kārtība Eiropā paredz izteiksmes brīvību un profesionālo standartu ievērošanu, citu vidū, neitralitāti. Informācijas

izmantošana ieroča veidā hibrīda karā izmanto izteiksmes brīvības dotās iespējas, bet ignorē profesionālas žurnālistikas standartus. Ir jāveicina Eiropas mēroga diskusija par adekvātiem regulējuma modeļiem ar mērķi piedāvāt rekomendāciju kopumu Eiropas audiovizuālo pakalpojumu regulatoriem. Rekomendācijām jārada konsenss regulatoru starpā un jāpiedāvā vadlīnijas, lai panāktu līdzsvaru starp kontroli, sankcijām par klajiem žurnālistikas standartu pārkāpumiem un pienākumu sargāt izteiksmes brīvību, veicināt viedokļu daudzveidību. Nepieciešama ciešāka regulatoru sadarbība, lai nodrošinātu atbilstošu uzraudzību un atbildes soļus gadījumos, kad mediji ir reģistrēti vienā Eiropas valstī, bet raida citā.

- **Nevalstisko mediju sarguņu stiprināšana.** Medijiem būtu nepieļaujami - un valdībām neefektīvi – iesaistīties tiešās kontrpropagandas aktivitātēs, tikmēr NVO varētu spēlēt lielu lomu dezinformācijas atmakošanā, mediju lietotprasmes uzlabošanā, žurnālistikas standartu monitoringā un analīzē. Piemēram, žurnālistikas studentu izveidotais Ukrainas interneta portāls *stopfake.org* lieto sociālos medijus un lasītāju mobilizēšanu, lai atmastotu nepatiesu informāciju par notikumiem Ukrainā.

Kremļa mītu atmakošana un „ziņu”, kas izplata dezinformāciju, dekonstruēšana dotu ieguldījumu žurnālistu spējā precīzi un patiesi ziņot par notikumiem, tas arī būtu ieguldījums auditorijas mediju lietotprasmē.

Eiropas donoru pūliņiem būtu jābūt vēršiem uz atbalstu NVO, kas iesaistītas šādā mediju analīzē, mediju lietotprasmes veicināšanā un skolas izglītības programmu īstenošanā.

NVO tīkls, kas nodarbojas ar mediju analīzi un mediju lietotprasmes jautājumiem būtu svarīgs pretsolis, kas gan salīdzinātu un uzrādītu Krievijas naratīva ietekmi reģiona medijos, gan paaugstinātu mediju lietotāju informētību.

- **Analītiskās kapacitātes atjaunošana.** Pēdējos divos gadu desmitos Eiropa pazaudējusi daļu padziļināto zināšanu par Krieviju. Tās ir jāatjauno. Eiropas Savienībai un dalībvalstu valdībām jāpalielina atbalsts pētniecības organizācijām, domnīcām un akadēmiskām institūcijām, lai audzētu Eiropas analītisko kapacitāti, spēju izprast Krievijas politiku un sekot tās attīstībai, tas ietvertu arī Krievijas propagandas monitoringu un šīs politikas izpausmju analīzi Eiropā.

Mediju analīze un pētniecība ir pirmais solis, lai identificētu Krievijas naratīva ietekmi reģiona nacionālo valodu mediju vidē. Ja mediju saturu iespējams salīdzināt, tad Krievijas naratīvas, tā ietekme kļūst redzama, tas arī dod iespēju mediju lietotājiem audzēt savu kritiskās domāšanas kapacitāti.

- Liela daļa padziļinātas Krievijas politikas izpratnes un analītiskās kapacitātes centru patlaban atrodas Austrumu un Centrāleiropā, tomēr reģiona politikas centri un akadēmiskie prāti turpina atrasties ārpus Eiropas noteicošā domas virziena. Austrumeiropas analītiskajai kapacitātei jābūt iekļautai kopējā Eiropas līmeņa diskusijā par šī brīža drošības izaicinājumiem.

Jānostiprina analītiskā un komunikācijas kapacitāte arī valdību līmenī. Valdību stratēģiskās komunikācijas kapacitāte ir izšķirošs faktors spēcīgu nacionālo naratīvu radīšanā, kā arī kopīga Eiropas naratīva attīstībā. Eiropai nepieciešami konsekventi vēstījumi no visiem valstiskajiem spēlētājiem un no visām valdībām. Tiem jābūt vēstījumiem, kurus nodod ne tikai caur

tradicionālajiem komunikācijas kanāliem un ar tradicionālajām metodēm, bet kas ceļo pa mūsdienīgiem tiešsaistes komunikācijas tīkliem. Šiem vēstījumiem jāatspoguļojas arī darbos, ne tikai jāizskan vārdos. Baltijas valstīm ir pilnā mērā jāizmanto priekšrocības, ko dod NATO iekšienē īstenotie pasākumi stratēģiskās komunikācijas stiprināšanā. Baltijas valstu vadībām ir arī jānodrošina Eiropas atbalsta pasākumos Gruzijai, Moldovai un Ukrainai iekļaut stratēģiskās komunikācijas kapacitātes stiprināšanu.

**Rekomendācijas apkopojā Vita Tērauda, bijusī „Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS” direktore, Baltijas – Melnās jūras alianses valdes locekle, Latvija; Ieguldījumus snieguši. Ivars Belte, LTV valdes priekšsēdētājs, Latvija; Petro Burkovskiy, Nacionālā stratēģisko studiju institūta pētnieks, Ukraina; Andres Joesaar, Tallinas universitātes mediju studiju asociētais profesors, Igaunija; Ainārs Dimants, Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes valdes priekšsēdētājs, Latvija; Konstantin von Eggert, „Komersant radio” politikas komentētājs, Krievija; Sarmīte Ēelerte, Baltijas – Melnās jūras alianses valdes priekšsēdētāja, Latvija; Raphael Glucksmann, bijušā Gruzijas prezidenta President M. Saakashvili padomnieks, Gruzija; Nadine Gogu, Neatkarīgā Žurnālistikas centra izpilddirektore, Moldova; Aleksejs Grigorievs, eksperts post-padomu jautājumos, Latvija; Ruslanas Irzikevicius, „The Lithuania Tribune” galvenais redaktors, Lietuva; Jānis Kārklīšs, NATO Stratēģiskās komunikācijas izcilības centra direktors, Latvija; Dmytro Kondratenko, Kijivas-Mohilas akadēmijas pētnieks, Ukraina; Anton Lisenkov, bijušais LENTA.RU galvenais redaktors, Krievija; Viktors Makārovs, Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas Parlamentārais sekretārs, Latvija; Diāna Potjomkina, Latvijas Ārpolitikas institūta pētniece, Latvija; Dainius Radzevičius, Lietuvas Radion un televīzijas komisijas loceklis Lietuvas radio un televīzijas žurnālistu padomes valdes priekšsēdētājs, Lietuva; Raul Rebane, žurnālists, stratēģiskās komunikācijas eksperts, Igaunija; Jadwiga Rogoza, Austrumeiropas Politikas Pētniecības centra Krievijas departamenta vecākā pētniece, Polija; Alexander Rondeli, Gruzijas stratēģisko un drošības studiju fonds prezidents un līdzdibinātājs, Gruzija; Gregory Shvedov, Ziņu portāla, „Caucasus Knot” galvenais redaktors, Krievija; Andris Sprūds, Latvijas Ārpolitikas institūta, Latvija.*

Finansiāli atbalsta:

Atbalsta:

